ומאי תחלת שליש העליון דקא אמר להרחיקה: א] שלא להרחיקה מן הקורה של מעלה יותר משליש. אמר רבא *מצוה להניחה בטפח הסמוך לרה"ר מאי טעמא רבנן אמרי כדי שיפגע ג] (במזוזה) מיד, רב חנינא מסורא אומר כי היכי דתינטריה. אמר רבי חנינא בוא וראה שלא *כמדת הקב"ה מדת בשר ודם: מדת בשר ודם מלך יושב מבפנים (ועם) משמרין אותו מבחוץ, מדת הקב"ה אינו כן, עבדיו יושבין מבפנים והוא משמרן מבחוץ שנאמר °ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך. דרש רב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא *העמיק לה טפח פסולה. לימא מסייעא ליה הניחה בפצים או שתלה עליה מלבן אם יש שם טפח צריך מזוזה אחרת, אם לאו אינו צריך מזוזה אחרת. כי תניא ההיא ג] בפתח שאחורי הדלת. הא בהדיא קתני לה פתח שאחורי הדלת אם יש שם טפח צריך מזוזה אחרת ואם לאו אינו צריך מזוזה אחרת. כיצד קתני. תנא העמיד לה מלבן של קנים חותך שפופרת ומניחה. אמר רב אחא בריה דרבא לא שנו אלא שהעמיד ולבסוף חתך והניחה, אבל חתך והניח ולבסוף העמיד פסולה *תעשה ולא מן העשוי. ואמר רבא הני פיתחי שימאי פטורין מן המזוזה, מאי *פיתחי שימאי: פליגי בה רב ריחומי ואבא יוסי חד אמר דלית להו תקרה וחד אמר דלית להו שקופי. אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא *אכסדרה פטורה מן המזוזה לפי שאין לה פצימין, הא יש לה פצימין חייב, לחזוק תקרה הוא דעבידי: הכי קאמר אע"פ שיש לה פצימין פטורה, שאין עשויין אלא לחזוק לתקרה. אמר אביי חזינא להו לאיספלידי דבי מר דאית להו פצימי ולית להו מזוזתא. קסבר לחזוק תקרה הוא דעבידי, מיתיבי בית שער, אכסדרה, ומרפסת, חייבין במזוזה: *באכסדרה דבי רב, אכסדרה דבי רב כאינדרונא מעלייתא הוא: באכסדרה רומיתא. אמר רחבה אמר רב יהודה בי הרזיק חייב בשתי מזוזות, מאי בי הרזיקי? אמר רב פפא סבא משמיה דרב בית שער הפתוח לחצר ובתים פתוחין לבית שער, ת"ר בית שער הפתוח לגינה ולקיטונית רבי יוסי אומר נידון בקיטונית וחכ"א נידון ד] (כבית שער) רב ושמואל דאמרי תרווייהו ה] מגינה לבית כולי עלמא לא פליגי דחייב מאי טעמא ביאה דבית היא כי פליגי מבית לגינה מר סבר ו] קטונית עיקר ומר סבר גינה עיקר רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו מבית לגינה דכולי עלמא לא פליגי דפטור מאי טעמא פיתחא דגינה הוא כי פליגי מגינה לבית מר סבר ביאה דבית הוא ומר סבר כולה

אדעתא

ומאי תחילת שליש העליון דקאמר להרחיקה. שיותר לא ירחיקנה מן התקרה. ובירושלמי משמע בפ"ב דמגילה דכשהפתח גבוה הרבה מניחה כנגד כתפיו וחולק על הש"ס שלנו. מ"ר: **דלית** להו תקרה. פירוש מקום שהפתח שוקף שם מלמעלה איט שום אלא האבנים מן הכיפה אבן נכנסת ואבן יוצאת וכענין זה דלית ליה שקופי שאין שם מזוזות אלא האבנים בולטות כגון שיני חומה וכענין זה [איתא] בפ"ק דעירובין (דף יא.) גבי סוכה ומה שפי' הקונט' לשון אחר דלית ליה תיקרה שאין הבית מקורה *) קשיא מי גרע משערי חצירות דחייבין במזוזה כדאמר פרק קמא דיומא (דף יא.). מ"ר: **איספלידי** דבי מר. סוגיא דשמעתין מוכחא דהיינו אכסדרא ולא כמו שפי' בקונט' בפ"ק דבבא בתרא (דף ג.) דהיינו סרקלין גלה ובערוך פירש דהיינו מערה כדמתרגמינן (תהלים נג) בברחו מפני שאול במערה באיספלידא וסוגיא דבבא בתרא קשיא לפי' הערוך דמשמע התם שיש באיספלידא כשורי וליבני ובמערה ליכא כשורי וליבני ועוד דקאמרינן התם מעיקרא איספלידא והשתא אינדרונא פירוש לפי שבנה אשיתא אפומא דאיספלידא ואי איספלידא היינו מערה אין לך חדר אפל ממערה. *מ"ר: **אכסדרה** ומרפסת חייבין במזוזה. וכן משמע בפ"ק דסוכה (דף ח:) דבית שער חייב במזוזה גבי שתי סוכות של יוצרים א' לפנים מזו דפריך ותיהוי קטנה בית שער לפנימית ותתחייב במזוזה ותימה דבפ"ק דיומא (דף יא.) תניא יכול שאני מרבה אף בית שער אכסדרה ומרפסת תלמוד לומר כז] בית כו' וי"ל דהתם מדאורייתא והכא מדרבנן *והר"י יצחק אלפס תירץ דהכא כשהוא פתוחה לבית. מ"ר:

כשהוא

*) ופי' כפרש"י בפ"ק שמעתין קשיא א

דפינפריס. לכל הבית מן המזיקין: על יד ימינך. דמזוזה ליד ימין היא בכניסתו: ספמיק. החור טפח וקבע בו המזוזה פסולה: פצים. ז] דהיינו סף מזוזה של צורת הפתח: או שתלה עליה מלבן. לבנה, שלאחר שקבע המזוזה בסף הוסיף מלבן בפתח כנגד ח] (הפתח) אם יש בעומק הפצים או בתוך מלבן (שלה) שתלה של המזוזה טפח דהשתא הוא מזוזה תחובה בעומק הכותל טפח צריך מזוזה אחרת כו': פצים. לשון פצלי פלסטרי"א: בפתח שאחורי הדלת. כגון שיש ט] במקצוע הבית פצים קבוע ושני פתחים מחוברין אחד לדרום ואחד למערב וקבע מזוזה (א) "בפצים" בחלל פתח הדרומי וכשהדלת "סגור" (הוי) פתוח למערב אחורי הדלת אם יש עובי בפצים המבדילין טפח בין פתח לפתח צריך מזוזה אחרת לפתח מערבי האחד ואין המזוזה י] בחללו "ואם לאו אין צריך מזוזה אחרת שהרי כמונה בתוך פתח עצמו וכן שתלה מלבן לפנים משני צדדים והמלבן ריבה את עביו (והבדילו) את הבדלתו/ פי' אחר שדרך עשירים לעשות פתח אצל שער הגדול שאין פותחים שער הגדול תמיד יא] והכי קאמר או שתלה עליה מלבן ועשה אצל המלבן פתח אחר אם יש בין פתח לפתח טפח הוי שניהם חשובין וצריך מזוזה אחרת לקטן: הא בהדיא קתני לה. בסיפא דההיא: כיצד קתני. והכי קאמר הניחה בפצים או שתלה עליה מלבן אם יש שם טפח כו' כיצד כגון פתח שאחורי הדלת יב]: מלבן של קנים. שלא מצא מזוזת עץ ועשה צורת פתח של קנים מלבן *מזוזה סף: חותך. חתיכה מאחד הקנים שהן חלולים ויתן המזוזה בתוכו מקום יג] יחתך: אבל חתך בשפופרת. והניח מזוזה בתוכה ואחר כך *העמיד המלבן יד] בלידה לא משום תעשה ולא מן העשוי: פיתחי שימאי. מקולקלין ותמים כמו זקן אשמאי דאמרינן בקדושין (דף לב:): תקרה. אסקופה עליונה: שקופי. מזוזות ליה תקרה שאין טו] הבית מקורה. שקפי אסקופה עליונה טז]: (ב) פצימין. עמודים: אכסדרה. שלשה דפנות סתומות בלא פתח והרביעית פתוחה לגמרי מתחת אבל למעלה יש זיזין מעט המחזיק את הסכך: שאיל ואין לה יז] פצימין. אוסריא"ש ואותה פתיחה לא פתח הוא: הא יש לה פצימין חייבין. בתמיה ולאמרי, חיזוק לתקרה הוא דעבידי הפצימין ולא לשום פתח: אלא יח] לחזוק תקרה. שלא תפול: אספלידי דבי מר. אכסדראות דבי (רבה): בית שער. בית קטן שעושין בגד שערי חצירות ויושב שם שומר הפתח: מרפסת. אלוירי"א: יט] חייבים במזוזה. מדרבנן קשיא לאביי (ג): בשיא דקתני חייבת באכסדרה דבי רב. שיש לה ד' דפנות אלא שאין מגיעות לסכך: אינדרונא. קמבר"א: באכסדרה רומיתא. עשויה (ד) (חלונות חלונות וקורין לויזי"ש): בית שער הפתוח לחצר כו'. בעי ב' מזוזות כ] אחת בפתח שמן בית שער לבתים ואחת בפתח שמן החצר לבית שער: כא] נידון כקיטונית. וצריך מזוזה: נידון כב] כבית שער. (כאויר) ואין צריך מזוזה: מגינה לבית. בלותו פתח שבין הגינה לבית שער ל"ע חייב דביאת בית שער הוי אותו שער כג] שבו נכנסין *מן הקיטונית ליכנס לגינה ולהכי קרי ליה מבית לגינה ולי נראה איפכא מגינה לבית היינו פתח הקיטונית [לבית שער כשרוצים] שהבאים מן הגינה דרך בית שער נכנסין בו לקטוניות ל"ע לא פליגי דחייב: כד] כי פליגי מבית לגינה. פתח החיצון שיוצא מבית [שער] לגינה שהיוצאין מן הבית דרך בית שער יוצאין בו לגינה: מר סבר עיקר בית שער כה] כו'. לשם כניסת קיטונית נעשה והוי כשאר בית שער דעלמא שחייבין כל פתחיו במזוזה: כו] ומר סבר עיקר בית שער לגינה נעשה. ליגלה מקיטונית לגינה הילכך נדון כאויר ולא כבית שער:*) (מר סבר הפתח לשם קיטונית עבידא וחייב במזוזה ומר סבר עיקרו לשם גינה עביד ופטורה) ל"א ועיקר היא מגינה לבית אם כשהוא פותח פתח מגינה לבית*) דהיכר ציר האי בבית דכ"ע לא פליגי (ה) דחייבת: קיטונית עיקר. וחייב ואף על גב דציר סובב בגינה דכי אמרינן לעיל הלך אחר היכר ציר הני מילי בפתח דבין תרי בתי דתרווייהו עיקר אבל הכא עיקר קיטונית ומר סבר עיקרו לשם גינה עביד ופטור:

והילכתא

*) היכר ציר הוי בבית דכ"ע לא פליגי דחייב כי פליגי מבית לגינה דהיכר ציר הוי בגינה מ"ס קיטונית עיקר וחייב ומ"ס כו' גינה עביד ולאו כו' ופטור הס"ד ל"ק

תורה אור

תהלים קכא

סמוזה ל"ק

ל"ק מ"י

[לעיל לג.]

ר"ל בפצים ל"ק

פתוח כוי למערב אחורי הדלת ל"ק

ופתח בקטן פתוח תמיד וה"ק ל"ק

סגנה ולא ל"ק

כאויר ואין צריך ל"ק

לקיטונית שהבאים ל"ק הס"ק

קנד א מיי' פ"ו מהל' תפילין הל"ב טוש"ע יו"ד סי' רפט סעי' ב וסי' רפט סעי' ג:

קנה ב מיי' שם פ"ה הלכה ח טוש"ע יו"ד סי' רפט סעי' ד:

קנו ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' ה:

קנז ד מיי' פ"ו שם הלכה ה סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רפו סעי' יד:

קנח ה ו מיי' שם הל"ג טוש"ע שם סעי' ו:

קנט ז מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעי' ח:

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בפתח וכו' וקבע מזוזה בפצים בחלל: (ב) ד"ה פצימין נ"ל אחר ד"ה הא יש: (ג) ד"ה חייבים וכו' לאביי בס"ד ואח"כ מ"ה באכסדרה דבי רב ססיא דקתני וכו' ב"ה לה סביב דפנות אלא שמוקפת חלונות הס"ד: (ד) ד"ה באכסדרה רומיתא עשויה דפנות נמוכות שאין מגיעות לתקרה הס"ד ור"ג כן פרש"י בב"ב דף יא ע"ב: (ה) ד"ה מר סבר הפתח וכו' דחייב הס"ד ואח"כ מ"ה כי פליגי מבית לגינה דהיכר ציר לר סוי בגינה מר סבר קיטונית עיקר וחייב ופטור:

[ועי' תוס' ב"ב ג. ד"ה איספלידא]

[עירובין יא. ע"ש]

ותוס' במסכת סוכה ח ע"ב דוחה פי' זה וה"ל ס"ל למטי' בכה"ג דהא דאמר ר"ח אכסדרה פטורה כשאינה פתוחה לבית אבל מלבן פטורה משמע אפילו מדרבנן עכ"ל ומ' ל"ק

◆

שיטה מקובצת

א] תיבות שלא להרחיקה מן כו' יותר משליש נמחק: ב] שיפגע במצוה מיד: ג] בפתח שאחורי הדלת. רש"י פי' ב' לשונות ולשון ראשון צ"ל שאותו פצים שבמקצוע [העמיד] לשני פתחים [לצד] ימין ביאה לזה ולזה וללשון שני קשה להבין דמה ענין הוא זה לפתח שאחורי הדלת: וצ"ל תו"ה בפתח שאחורי הדלת. פ"ה כגון במקצועות הבית כו' ולפירושו קשה אי תרוייהו פתוחות לרה"ר היכא משכחת לה דרך ימין לזה ולזה וצ"ל שאחת פתוחה לרה"ר ואחת פתוחה לחדר ואז הוי דרך ימין לזה ולזה ע"כ: ד] וחכ"א נדון. כאויר. (ותיבות כבית שער נמחק). דהנך דאמרינן לעיל גבי בי הרזקי חייב בשתי מזוזות ואפי' בפתח של צד החצר היינו דוקא חצר אבל קיטונית אינו עשוי כל כך לתשמיש ולא בחייב במזוזה: תו"ה: ה] מגינה לבית. פ"ה בלשון אחר אם כשהוא פותח כו' עד עיקר קיטונית וחייב ואע"ג דאמרי' לעיל הלך אחר היכר ציר ה"מ בפתח שבין גברי לנשי דתרווייהו חייבין ולהכא אלא לידע איזה דרך ימין ולדין זה אזלינן בתר היכר ציר אבל לפטור כשהיכר ציר במקום פטור ודאי לא אזלינן בתריה ומאן דפטור אזלינן בתר היכר ציר. תו"ה: ול"ל תוס' מהר"ם מגינה לבית היינו פתח קיטונית שהבאין מן הגינה דרך בית שער נכנסין בו לקיטונית כ"ע לא פליגי דחייב כי פליגי מבית לגינה פתח החיצון היוצא מבית שער לגינה שהיוצאין מן הבית דרך בית שער יוצאין בו לגינה כך פרש"י בלשון ראשון וצ"ל דלא דמי בית שער דהכא לבית שער דחצר דלעיל דבית שער החצר תו"ל יותר מבית שער הגינה ועוד פי' לשון אחר תיקר. ע"כ: ו] מ"ס עיקר קיטונית ומ"ס גינה עיקר: ז] פצים. והיינו סף המזוזה: ח] כנגד. המזוזה אם יש כו' או באותו מלבן שתלה על: ט] שיש במקצועות הבית פצים קבוע בו ושני פתחים מחוברים בו אחד לדרום כו' מזוזה בפצים בחלל פתח הדרומי וכשהדלת פתוח הוי פתח מערב אחורי הדלת אם יש עובי בפצים. שעבי הבדל טפח בין פתח לפתח: י] המזוזה. מונחת בחללו ואם לאו כו' שהרי הוא כמונח באותו פתח כו' משני צדדיו והמלבן ריבה את עביו והרחיב את הבדלתו פי' כו' לעשות פתח קטן אצל שער הגדול כו': יא] תמיד. ואותו פתח קטן פתוח תדיר וה"ק כו' מלבן בגון [illegible]

[illegible]

בשמעתין אלא בית שער ומרפסת קשיא:

נושא
קביעת המזוזה
קרוב
לרשות הרבים

נושא
קביעת
המזוזה
בתוך עומק
מזוזת הבית

נושא
תעשה ולא
מן העשוי
לגבי מזוזה

נושא
• פיתחי שימאי
• אכסדרה

נושא
בית שער הפתוח לבית
וגם פתוח:
א) לחצר
ב) לגינה
מבנה

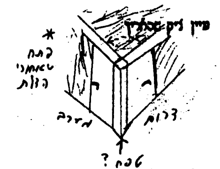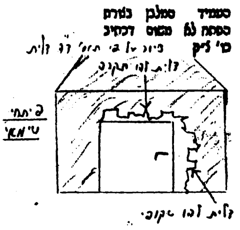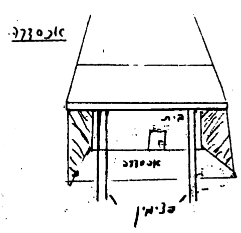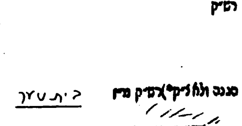ו) רב ושמואל
ז) רבה ורב יוסף